

Втілення ідей В.О.Сухомлинського до вирішення проблеми логіко-математичного розвитку

У статті висвітлюється зв'язок сучасних підходів до вирішення проблеми логіко-математичного розвитку з основними положеннями педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського

Ключові слова: логіко-математичний розвиток, розумовий розвиток, пізнавальна діяльність.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Проблема формування математичних уявлень, математичної підготовки і математичного розвитку дітей дошкільного віку не є новою для теорії і практики навчання. Протягом багатьох років одним з основних завдань у галузі дошкільної освіти вважалось розумове виховання дитини. Під цим поняттям розуміють цілеспрямований вплив дорослого на розвиток активної розумової діяльності дошкільника, а головна мета полягає у формуванні здатності до розумової праці, здобуття нових знань, умінь, навичок, накопичення особистого досвіду.

Аналіз досліджень і публікацій... Українські вчені плідно працюють над такими проблемами розумового розвитку дошкільників:

- особливості системи розумового виховання дітей дошкільного віку (О. Фунтікова);
- формування пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку (Л. Проколієнко, О.Проскура);
- методика вивчення загального рівня розумового розвитку п'яти-шестирічних дітей з метою диференційованого підходу в навчально-виховному процесі (Т. Кондратенко, В. Котирло, С.Ладивір);
- особливості мовленнєвого розвитку (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Стрюк, К. Кругій),
- навчання зображувальної діяльності (Г. Сухорукова, В. Котляр);
- ознайомлення з природою (Н. Яришева, З. Плохій, Н. Лисенко);
- навчання математики (К. Щербакова, Т. Степанова, Н. Баглаєва).

Формулювання цілей статті... Метою статті є висвітлення зв'язку сучасних підходів до вирішення проблеми логіко-математичного розвитку з основними положеннями педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського

Виклад основного матеріалу... Сучасні інформаційні технології окреслюють новий спектр проблем, пов'язаних з розвитком і використанням інтелектуальних можливостей особистості. Постіндустріальна епоха пред'являє якісно нові вимоги до інтелектуального потенціалу людини, що передбачає зміни в системі освіти і розумового виховання.

Аналіз поглядів вітчизняних і зарубіжних учених переконливо свідчить про генетичний зв'язок, який існує між практичною діяльністю та мисленням дитини. Розв'язуючи у процесі практичної діяльності низку схожих, але не тотожних завдань, дитина має змогу дійти висновку про узагальнення сприйнятого, що дозволяє їй переносити знайдений засіб дії в нові, змінені умови.

За основу тлумачення логіко-математичного розвитку ми беремо визначення цього поняття Н.Баглаєвої, яка трактує його, як якісні зміни в пізнавальній діяльності дитини, що відбуваються внаслідок розвитку математичних умінь і пов'язаних з ним логічних операцій [1].

Логічний і математичний компоненти взаємозалежні оскільки математичні знання засвоюються за допомогою логічних прийомів. Тільки правильно організована діяльність дітей і вихователя в процесі навчання забезпечує достатній рівень логіко – математичного розвитку дітей. Бо кожне логіко – математичне поняття і уміння формується поступово, поетапно на основі виконання математичних і логічних операцій, доступних конкретній підгрупі дітей. Тому, в роботі з логіко – математичного розвитку вихованців, необхідно враховувати послідовність засвоєння ними логічних операцій.

Основними завданнями розвитку логічного мислення дитини є:

- навчити формулювати мету;
- виділяти головне, не фіксуючи уваги на несуттєвому та другорядному;
- аналізувати, синтезувати, порівнювати;
- класифікувати предмети і явища за певними ознаками;

- узагальнювати, розділяти ціле на частини;
- конструювати моделі за схемами, аргументувати свої судження;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, висувати припущення та гіпотези.

Логічні уміння – необхідний засіб для освоєння дошкільником навколишньої дійсності, засвоєння матеріалу в будь-якій галузі знань, у тому числі й математиці. Вони використовуються для узагальнення та систематизації знань, дають дитині можливість самостійно виводити нове знання з уже засвоєного.

Педагогічна робота з розвитку логіко-математичних умінь дітей полягає у створенні відповідних умов для формування в дошкільника пізнавальної активності: вправлення в умінні досліджувати, трансформувати, експериментувати та моделювати різні за розміром, кількістю та просторовим розміщенням об'єкти; використання розумових операцій і логічних прийомів; здійснення вимірювань та елементарних обчислень. Значно важливіше, щоб сучасний дошкільник міг звертатися до своїх логічних і математичних умінь у ході пізнання широкого світу, зокрема співвідносити інформацію з фактами власної біографії, орієнтуватися у просторі, відчувати рух, характеристики часу, засвоювати основні закони буття (зміни дня і ночі, переходу світла в темряву й навпаки), визначити своє положення серед об'єктів природи, предметів та людей; знаходити схоже і відмінне, опанувати дії об'єднання, упорядкування, групування предметів довкілля – одним словом, діяти свідомо, з відчуттям доцільності зробленого, з розумінням зв'язку причин та наслідків [1].

Педагог має фіксувати увагу дитини на тому, як вона розмірковує і як вчиняє, до чого це призводить, виховувати свідоме ставлення до своїх дій, стимулювати бажання самостійно виводити логічні судження з приводу своїх вчинків, навчити робити власні припущення.

Для розвитку логіко-математичних умінь важливо, щоб навколишнє середовище, в якому перебуває дошкільник, було варіативним, різноманітним, надавало дитині можливості почуватися відкривачем нових знань, було доступним для ознайомлення.

Проблема виокремлення педагогічних умов розумового розвитку дітей дошкільного віку є однією з центральних задля створення педагогічної системи розумового розвитку дитини.

Педагогічні умови ми визначаємо як особливості організації навчально-виховного процесу, що детермінують результати виховання, освіти і розвитку дитини, об'єктивно забезпечують можливість їх досягнення. Оскільки властивості предметного світу дитина пізнає у процесі оволодіння розумовими операціями аналізу, синтезу, абстрагування, порівняння, узагальнення, класифікації, серіації, які формуються шляхом розв'язання дитиною різноманітних пізнавальних завдань, то основою її мислення є узагальнення на предметно-практичному, наочно-образному й абстрактно-логічному планах.

Отже, на нашу думку, формування логіко-математичних понять у процесі математичної підготовки дітей дошкільного віку буде успішним за умови:

- відображення у змісті навчання логіки підведення під математичне поняття як предмета цілеспрямованої пізнавальної діяльності дитини;
- поетапного опрацювання логіки математичного узагальнення на предметно-практичному, наочно-образному й абстрактно-логічному планах дій з предметами;
- набуття дитиною індивідуального практичного досвіду експериментування з множиною предметів.

Одним із важливих показників розумового розвитку дитини є рівень розумової активності – здатності дитини самостійно ставити пізнавальні завдання та знаходити способи їх вирішення. Діти не просто засвоюють знання, а й збагачують цей процес власним досвідом, що зумовлює виникнення нових, оригінальних пропозицій, здогадок. За належної підтримки дорослих діти прагнуть одержати якомога більше нових знань, що має важливе значення для формування їхньої розумової активності.

Педагогічна наука покликана знайти такі засоби виховання, які забезпечать розвиток усіх форм розумової діяльності та найповніше відповідають сучасним знанням про можливості й особливості розумового розвитку в дошкільному віці.

Як зазначав В.Сухомлинський, активне життя дитячої думки – це найголовніша передумова і свідомого ставлення до навчання, і твердих, глибоких знань, і тонких інтелектуальних взаємин у колективі.

Вміння дітей сприймати якості предметів удосконалюються в процесі трудового виховання. І розумове, і естетичне виховання мають одну спрямованість – пізнання дитиною навколишнього світу. Різносторонність і повнота цього процесу визначаються єдністю пізнавального і естетичного сприйняття, що позитивно впливає на розвиток духовної культури дитини. Про цю особливість В.О.Сухомлинський говорить так: „Я буду так вводити малюків до оточуючого світу, щоб вони кожен день відкривали у ньому щось нове, щоб кожен наш крок був подорожжю до витоків

мислення і мови – до чудової краси природи. Буду турбуватися про те, щоб кожен мій вихованець ріс мудрим мислителем, дослідником, щоб кожен крок пізнання облагороджував серце і загартовував волю” [2].

У спадщині В.О.Сухомлинського рельєфно виступає проблема розумового виховання, яка була і завжди буде однією з головних ланок навчально-виховного процесу.

За В.Сухомлинським, розумове виховання – це „надбання знань і формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних і творчих здібностей, вироблення культури розумової праці, виховання інтересу й потреби в розумовій діяльності, у постійному збагаченні науковими знаннями, у застосуванні їх на практиці” [2, с. 214].

Розумове виховання відбувається в процесі надбання знань, але не зводиться лише до їх накопичення. Знання повинні стати переконаннями особистості, її духовним багатством, впливати на ідейні погляди, результати діяльності людини, на її громадянську активність та інтереси.

Найважливішим засобом розумового виховання є навчання, у процесі якого відбувається розумовий розвиток. „Як без азбуки людина не може читати, так без розумового розвитку, без гнучкої, живої думки неможливе розумове виховання” [2, с.215]. На багато численних переконливих прикладах Василь Олександрович показав, що успіх розумового виховання залежить від багатьох факторів: від інтелектуального багатства всього життя; від духовного багатства вихователя, його кругозору, ерудиції, культури; від змісту навчальних програм і характеру методів навчання; від організації розумової праці на заняттях і вдома. „Навчання – це лише одна із пелюсток квітки, яка називається вихованням у широкому розумінні слова. У вихованні немає головного і другорядного, як немає головної пелюстки у квітки. У вихованні все головне – і заняття, і розвиток різноманітних інтересів у дітей після занять, і відносини вихованців у колективі” [3, с.13-14]. Знання з кожного предмета мають певний виховний заряд для формування і розвитку творчого розуму.

В. Сухомлинський вважає, що розумове виховання неможливе без спеціального, спланованого, постійного розвитку розумових сил і здібностей дітей.

З метою поліпшення дискретності мозку дитини у Павлівській школі проводять спеціальні уроки мислення. Дітям потрібно відкривати якнайбільше незрозумілого, цікавого. Чим більше незрозумілого, тим яскравіший інтерес. У дитини виникає багато „чому?”. У такі моменти „дитина думає, спостерігаючи, і спостерігає, думаючи” [4, с.106].

Розумове виховання в широкому розумінні слова можливе лише за умови отримання дітьми міцних, свідомо засвоєних знань, елементарних істин науки, тобто тих азів, з яких починається навчання і без яких не можна досягти вершини знань. Навчання, побудоване на заучуванні і зубрінні, породжує інертність думки. Той, хто лише заучує, часто стає безпорадним перед елементарним розумовим завданням.

Узагальнюючи свій великий практичний досвід, В. О. Сухомлинський намітив основні шляхи активізації розумової діяльності дітей, серед них:

- самодисципліна в розумовій праці;
- формування пізнавальних мотивів;
- спеціальна організація розумової праці на занятті і після заняття;
- творчий характер завдань з елементами дослідження;
- навчання прийомам мислительної діяльності.

„Справжнє розумове виховання, – підкреслював Василь Олександрович, – орієнтує людину на життя у всій його складності, у всьому багатстві” [4, с.100].

Питання розумового виховання були в центрі уваги всіх праць В. О. Сухомлинського та в його практичній діяльності. Його одержимість цією проблемою знаходимо в праці „Як виховати справжню Людину”. Говорячи про образ ідеальної людини, яку слід назвати справжньою, В.Сухомлинський вважає, що такий людині поряд з іншими якостями повинні бути властиві „інтелектуальне багатство, творчий розум, прагнення жити у світі думок, постійне бажання збагачувати і розвивати свій Розум” [5, с.160].

Дуже цінні положення і висновки В.О. Сухомлинського про розумове виховання ввійшли до збірника „Про розумове виховання”, вони мають непересічне значення для педагогічної громадськості, студентства, усіх читачів. Книга складається з п'яти розділів. Перший розділ – „Розумове виховання, його суть, місце і роль у системі виховної роботи”; другий – „Школа багаття знань, освіченості, розумової культури і розумової праці”; третій – „Світ природи і розумове виховання”; четвертий – „Дайте дитині радість розумової праці, радість успіху в навчанні”; п'ятий – „Як розвивати мислення і розумові здібності дітей”. А які багаті ці підрозділи! Студенти дізнаються про суть розумового виховання, його зв'язок з інтелектуальним і трудовим розвитком; про роль учителя, педколективу в розумовому розвитку; про наукову організацію процесу

оволодіння знаннями; про „школу під голубим небом”; про керівництво розумовою працею учнів на уроці; про роль казок, про шляхи розвитку мислення, розумових Здібностей дітей.

Висновки... Отже, у творчій спадщині В. О. Сухомлинського розглядаються проблеми змісту освіти й виховання, мотивації й методики навчання дітей, контролю і керівництва навчально-виховним процесом, підготовки вихователя та багато іншого. Великий педагог бачив нові проблеми та шляхи їх вирішення, про це свідчать унікальність його експериментів, творчий підхід до теорії і практики навчання й виховання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Баглаєва Н. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільників / Н. І. Баглаєва // Дошкільне виховання. – 1999. – № 7.
2. Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1979–1980.– Т.4.
3. Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979–1980.– Т.3.
4. Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979–1980.– Т.1.
5. Сухомлинський В. О. Вибр. твори : в 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979–1980.– Т.2.

Анотація

И.Ю.Подлипняк

Воплощение идей В.А.Сухомлинского к разрешению проблем логико-математического развития

В статье Подлипняк И.Ю. „Воплощение идей В.А. Сухомлинского к решению проблемы логико-математического развития” освещается связь современных подходов к решению проблемы логико-математического развития с основными положениями педагогического наследия В.А. Сухомлинского.

Ключевые слова: логико-математический развитие, умственное развитие, познавательная деятельность.

Summary

I.Yu.Pidlipniak

Embodiment of V.O.Sukhomlyns'kyi's Ideas as for Solving of Problems of Logic-Mathematical Development

In the article Pidlipniak I.Y. „Embodiment of V.O.Sukhomlyns'kyi's Ideas as for Solving of Problems of Logic-Mathematical Development” lights up connection of the modern approaches to the solving of the problem of logic-mathematical development with the basic regulations of pedagogical heritage of V.O. Sukhomlyns'kyi.

Keywords: logic-mathematical development, mental development, cognitive activity.

Дата надходження статті:

„31” серпня 2011 р.

УДК 373.21.008.2:929 В.О.Сухомлинський (045)

Л.С.ПСОЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Управління дошкільним навчальним закладом крізь призму ідей В.О.Сухомлинського

У статті розкрито основні ідеї В.О.Сухомлинського як керівника навчального закладу в контексті управління дошкільним навчальним закладом.

Ключові слова: управління, завідувач, педагогічні ідеї, аналіз діяльності, „школа радості”, аналіз діяльності.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У період соціально-економічних змін в Україні, коли відбуваються переоцінка всієї системи суспільних відносин, істотних змін зазнає і система освіти, в тому числі – дошкільної. Серед цих змін відзначаються як позитивні тенденції, так і складні проблеми, котрі вимагають прийняття кардинальних рішень та нових підходів до управління цією системою. Орієнтація на дитину та її потреби, створення умов для забезпечення всебічного розвитку особистості кожної дитини, орієнтація педагогів на ефективну самокеровану індивідуальну та колективну діяльність у різних автономізованих педагогічних системах – такий зміст нової парадигми управління дошкільною освітою сьогодні. Констатуємо той факт, що у процесі пошуку нових освітніх та управлінських шляхів в освіті невичерпним джерелом є трансформування досвіду діяльності видатних педагогів у сучасну систему освіти. Вивчення й актуалізація досвіду попередніх поколінь, дозволяє здійснити порівняльний аналіз минулого й сучасного, прогнозує можливості й варіанти новітніх освітніх систем, науково передбачає майбутнє, забезпечує поєднання теоретичних пошуків з ретроспективним аналізом розвитку педагогічної думки.

Звернення науковців до історії педагогіки, допомагає по-новому осмислити здобутки вітчизняної педагогіки у контексті історичних подій та скористатися ними для формування й удосконалення нових освітніх технологій в умовах соціальних перетворень в Україні. Тому аналіз